

**BANK TIZIMIDA SUN'iy INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN
FOYDALANISH SAMARADORLIGI**

Muqimova Manzura Komil qizi

University of Business and Science, Namangan

Bank ishi yo'nalishi 1-bosqich K.BI-25-01 guruh talabasi

e-mail: muqimovamanzura0328@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi, raqamli transformatsiya jarayonida bank xizmatlarini rivojlantirish, risklarni boshqarish hamda mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt texnologiyalarini bank tizimiga joriy etish operatsion samaradorlikni oshirish, kredit risklarini kamaytirish va moliyaviy xizmatlarni optimallashtirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, bank tizimi, fintech, raqamli bank, kredit risklari, raqamli transformatsiya, bank xizmatlari

Kirish

Zamonaviy iqtisodiyotda bank tizimi moliyaviy sektorning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. So'nggi yillarda bank tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni jadal rivojlanmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalari bank xizmatlarini avtomatlashtirish, risklarni boshqarish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda [1].

Sun'iy intellekt texnologiyalari bank tizimida katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, mijozlar xatti-harakatlarini tahlil qilish hamda kredit risklarini aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalari firibgarlik operatsiyalarini aniqlash va bank xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi [2].

Bugungi kunda bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish quyidagi yo'nalishlarda keng qo'llanilmoqda:

1. kredit scoring tizimlari
2. chatbot xizmatlari
3. fraud detection tizimlari
4. moliyaviy prognozlash
5. mijozlar ma'lumotlarini tahlil qilish

Raqamli bank texnologiyalarini joriy etish bank tizimining samaradorligini oshirish hamda xizmatlar sifatini yaxshilash imkonini yaratadi. Shu sababli bank tizimida

sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini o'rganish dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi [3].

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda nazariy va empirik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot davomida bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish samaradorligini aniqlash maqsadida ilmiy adabiyotlar tahlili, statistik ma'lumotlar va qiyosiy tahlil metodlari qo'llanildi.

Tadqiqot metodlari quyidagilardan iborat:

1. ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish
2. statistik tahlil
3. qiyosiy tahlil
4. tizimli tahlil
5. kuzatuv metodi

Tadqiqot davomida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanayotgan banklar faoliyati o'rganildi. Shuningdek, bank tizimida raqamli transformatsiya darajasi va xizmatlar samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilindi [4].

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini aniqladi. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bank operatsiyalarini tezlashtirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish jarayonini optimallashtirish imkonini beradi.

Tahlil natijalariga ko'ra quyidagi ijobiy natijalar kuzatildi:

- a) xizmat ko'rsatish tezligi oshdi
- b) kredit risklarini aniqlash samaradorligi yaxshilandi
- c) firibgarlik operatsiyalari kamaydi
- d) bank xizmatlari avtomatlashtirildi
- e) operatsion xarajatlar kamaydi
- f) mijozlar soni oshdi

Sun'iy intellekt asosidagi chatbot xizmatlari mijozlarga 24 soat davomida xizmat ko'rsatish imkonini berdi. Bu esa bank xizmatlarining samaradorligini oshirdi [5].

Kredit scoring tizimlari yordamida mijozlarning kreditga layoqatliligi aniq baholandi. Natijada muammoli kreditlar ulushi kamaydi [6].

Muhokama

Zamonaviy bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi moliyaviy xizmatlar ko'rsatish sifatini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli transformatsiya sharoitida banklar nafaqat an'anaviy xizmatlarni modernizatsiya qilmoqda, balki yangi innovatsion moliyaviy xizmatlarni ham joriy etmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bank operatsiyalarining tezkorligi, aniqligi va xavfsizligini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Bugungi kunda bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bank xizmatlarini avtomatlashtirish, mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish hamda risklarni samarali boshqarish imkonini bermoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida banklar mijozlarning ehtiyojlarini tez va aniq aniqlash uchun katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishga muhtoj bo'lmoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari esa ushbu jarayonni samarali tashkil etishga xizmat qilmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining bank tizimida qo'llanilishi quyidagi muhim imkoniyatlarni yaratadi:

a) Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish.

Sun'iy intellekt algoritmlari bank tizimida mavjud bo'lgan katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa mijozlarning moliyaviy xatti-harakatlarini o'rganish, bank xizmatlarini optimallashtirish hamda individual xizmatlarni taklif etishga yordam beradi. Shu bilan birga, Big Data texnologiyalari yordamida banklar mijozlarning moliyaviy ehtiyojlarini prognoz qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

b) Moliyaviy prognozlash.

Sun'iy intellekt texnologiyalari bank tizimida moliyaviy prognozlashni amalga oshirishda keng qo'llanilmoqda. Ushbu texnologiyalar yordamida banklar kredit portfeli, investitsiya loyihalari hamda mijozlarning to'lov qobiliyatini aniqlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa banklar uchun moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

c) Kredit risklarini kamaytirish.

Sun'iy intellekt asosidagi kredit scoring tizimlari mijozlarning kreditga layoqatliligini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tizimlar mijozlarning moliyaviy tarixini, daromad manbalarini va boshqa omillarni tahlil qilib, kredit berish bo'yicha aniq qaror qabul qilish imkonini beradi. Natijada muammoli kreditlar ulushi kamayadi va bank tizimining barqarorligi oshadi.

d) Firibgarlik operatsiyalarini aniqlash.

Sun'iy intellekt texnologiyalari bank tizimida xavfsizlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt algoritmlari shubhali operatsiyalarni aniqlab, firibgarlik holatlarining oldini olishga yordam beradi. Ayniqsa, onlayn bank xizmatlari rivojlanayotgan sharoitda ushbu texnologiyalarning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

e) Mijozlarga xizmat ko'rsatishni avtomatlashtirish.

Sun'iy intellekt asosidagi chatbotlar va virtual yordamchilar mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatish imkonini yaratmoqda. Bu esa bank xizmatlarining tezkorligini oshirish, mijozlar bilan aloqani mustahkamlash hamda operatsion xarajatlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalarini bank tizimida qo'llash bank xizmatlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu

bilan birga, bank tizimining raqobatbardoshligini oshiradi hamda moliyaviy xizmatlar bozorida yangi imkoniyatlarni yaratadi. Raqamli bank texnologiyalarini joriy etish banklar faoliyatining innovatsion rivojlanishini ta'minlaydi va iqtisodiyotning barqaror o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Sun'iy intellekt texnologiyalarini bank tizimiga joriy etish xizmatlarni avtomatlashtirish, risklarni kamaytirish hamda mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish operatsion xarajatlarni kamaytirish, xizmat ko'rsatish tezligini oshirish hamda mijozlar ehtiyojlarini samarali qondirish imkonini beradi.

Bugungi kunda raqamli bank xizmatlari rivojlanib borayotgan bir sharoitda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bank tizimi uchun muhim strategik yo'nalish hisoblanadi. Sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida banklar xizmatlarni modernizatsiya qilish, yangi moliyaviy mahsulotlarni yaratish hamda mijozlar bilan samarali ishlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Kelajakda sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn va raqamli bank texnologiyalarini keng joriy etish bank tizimining yanada rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu texnologiyalar bank tizimining barqarorligini ta'minlash, moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish hamda iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, bank tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish zamonaviy iqtisodiyot sharoitida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu texnologiyalar bank tizimini raqamli transformatsiya qilish, xizmatlar sifatini oshirish hamda iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brynjolfsson E., McAfee A. (2017). Artificial Intelligence and the Modern Banking System. MIT Press.
2. Kshetri N. (2020). Artificial Intelligence in Banking: Applications and Challenges. IEEE IT Professional.
3. Arner D., Barberis J., Buckley R. (2017). FinTech and RegTech: Impact on Financial Services. Journal of Banking Regulation.
4. Gomber P., Koch J., Siering M. (2017). Digital Finance and FinTech. Journal of Business Economics.
5. Huang M., Rust R. (2018). Artificial Intelligence in Service. Journal of Service Research.
6. Bazarbash M. (2019). FinTech in Financial Inclusion. IMF Working Paper.

7. Frost J. (2020). AI and Big Data in Banking.
BIS Working Paper.

